

PREDLOG

CRNA GORA

**ODGOVORI NA PITANJA STRANA UGOVORNICA
ZAJEDNIČKE KONVENCIJE
NA**

**ČETVRTI NACIONALNI IZVJEŠTAJ O IMPLEMENTACIJI OBAVEZA KOJE PROISTIČU IZ
ZAJEDNIČKE KONVENCIJE O SIGURNOSTI UPRAVLJANJA ISTROŠENIM GORIVOM I
SIGURNOSTI UPRAVLJANJA RADIOAKTIVNIM OTPADOM**

PODGORICA, MART 2022. GODINE

Br.	STRANA UGOVORNI CA	ČLAN N	ODJELJAK/ STR.	PITANJE	ODGOVOR
1.	Kanada	Član 32	Odjeljak 3.3	Na stranici 17 navedeno je da „u slučaju da se tečni radioaktivni otpad na bilo koji način stvori u Crnoj Gori, nosilac dozvole za upravljanje skladištenjem radioaktivnog otpada dužan je u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma utvrdi Plan za pretvaranje takvog otpada u čvrsti otpad van granica Crne Gore“. Budući da se u centralizovano skladište radioaktivnog otpada prima samo čvrsti otpad, zar Crna Gora ne smatra da je pametno sada izraditi plan upravljanja tečnim radioaktivnim otpadom tako da plan već postoji ako nastane tečni radioaktivni otpad, jer ne postoji skladište u Crnoj Gori za to? Ako ne, ako bi se tečni radioaktivni otpad stvorio, a Crna Gora nema plan, gdje bi se on sigurno pohranio dok se plan ne uspostavi?	U skladu sa postavljenim pitanjem Crna Gora koristi priliku da prvo informiše da u Crnoj Gori ne postoji tečni radioaktivni otpad, niti ovlašćene radijacione prakse u kojima se isti stvara. Bez obzira na tu činjenicu, Crna Gora odgovorno pristupa pitanju upravljanja radioaktivnog otpada, uključujući i otpad koji nema, a koji se može potencijalno pojaviti u Crnoj Gori jednog dana. S tim u vezi, Crna Gora informiše da je Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma (ranije Ministarstvo održivog razvoja i turizma) planiralo ovu aktivnost kroz svoj Plan javnih nabavki za 2022. godinu, planirajući izradu Plana za upravljanje tečenim radioaktivnim otpadom, odnosno za pretvaranje takvog otpada u čvrsti otpad van granica Crne Gore ili za izvoz.
2.	Kanada	Član 32	Odjeljak 5.1	Odjeljak 5.1 upućuje na stare motore aviona u Crnoj Gori. Kada Crna Gora očekuje da će dobiti donacije za dekomisiju motora aviona? Postoje li vremenska ograničenja na njihovoj trenutnoj lokaciji gdje su uskladišteni ili se mogu tamo sigurno skladištiti na neodređeno vrijeme dok se ne obezbijede donacije? Koje je očekivano krajnje stanje za motore aviona?	Ne postoji vremensko ograničenje za trenutnu lokaciju jer ista nije licencirana i pomenuta lokacija je obezbijedena u sigurnosnom i bezbjednosnom smislu. Međutim, Crna Gora želi da riješi ovo pitanje. U cilju rješavanja, ovog za Crnu Goru, važnog pitanja, koristimo priliku da informišemo o postignutom napretku. Naime, tokom 2021. godine, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je obezbijedilo finansijska sredstva, s ciljem sprovođenja dodatnih ispitivanja lokacije i materijala. Ohrabreno rezultatima ispitivanja, Ministarstvo ekologije, prostornog

					planiranja i urbanizma je odlučilo da iz planiranog i odobrenog sopstvenog budžeta obezbijedi finansijska sredstva u iznosu od 60.000 eura. Sredstva su namijenjena za dodatna mjerenja, demontažu motora (razdvajanje radioaktivnih dijelova od neradioaktivnih), sredstva za prevoz, sredstva za kontejnere i skladištenje, kao i sredstva za remedijaciju i zatvaranje lokacije. Otvoreni postupak biće sproveden tokom 2022. godine.
3.	Kanada	Član 26	Odjeljak 7.6	Kada očekujete da će nosilac dozvole za centralizovano skladište radioaktivnog otpada, DOO CETI, završiti finansijsku procjenu za dekomisiju? Je li nosiocu dozvole dat rok do kada to treba dovršiti? Hoće li doo CETI sam obezbijediti finansijska sredstva ili će donatori biti obezbijeđeni kao kod motora aviona?	Nosilac dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ je u postupku dobijanja dozvole 2012. godine bio u obavezi da pripremi inicijalni plan dekomisije, kao obavezni dio dokumentacije. Skladište radioaktivnog otpada je novi objekat i sada se ne razmišlja o njegovoj dekomisiji. Koristimo priliku da naglasimo da je vlasnik skladišta Vlada Crne Gore (državna imovina), odnosno u ime Vlade Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma. DOO CETI je operater skladišta. Međutim, imajući u vidu važnost, te obavezu koja će proisteci iz budećeg Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je obezbijedilo finansijska sredstva za izradu detaljnijeg početnog Plana dekomisije skladišta, kako bi na taj način unaprijedili postojeći plan, shodno međunarodnim standardima. Tokom 2022. godine će se realizovati ugovorni postupak, sa zadatkom izrade plana. Vlasnik skladišta će biti u obavezi da planira i obezbijedi finansijska sredstva za dekomisiju skladišta, izradu Konačnog plana dekomisije, koje će izrađivati nosilac dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, onda kada dekomisija bude u fokusu.

4.	Kanada	Član 26	Odjeljak 7.6	<p>Kada se očekuje da će biti dovršeni planovi dekomisije centralizovanog skladišta radioaktivnog otpada i ostataka motora aviona? Hoće li centralizovano skladište radioaktivnog otpada u ovom trenutku imati Početni plan dekomisije, a ostaci motora aviona Konačni plan dekomisije?</p>	<p>Nosilac dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ je u postupku dobijanja dozvole 2012. godine bio u obavezi da pripremi inicijalni plan dekomisije, kao obavezni dio dokumentacije. Skladište radioaktivnog otpada je novi objekat i sada se ne razmišlja o njegovoj dekomisiji. Koristimo priliku da naglasimo da je vlasnik skladišta Vlada Crne Gore (državna imovina), odnosno u ime Vlade Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma. DOO CETI je operater skladišta. Međutim, imajući u vidu važnost, te obavezu koja će proisteći iz budućeg Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je obezbijedilo finansijska sredstva za izradu detaljnijeg početnog Plana dekomisije skladišta, kako bi na taj način unaprijedili postojeći plan, shodno međunarodnim standardima. Tokom 2022. godine će se realizovati ugovorni postupak, sa zadatkom izrade plana.</p> <p>Vlasnik skladišta će biti u obavezi da planira i obezbijedi finansijska sredstva za dekomisiju skladišta, izradu Konačnog plana dekomisije, koje će izrađivati nosilac dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, onda kada dekomisija bude u fokusu.</p> <p>Lokacija na kojoj su smješteni ostaci motora aviona je naslijeđena lokacija i nije za istu izdata dozvola, ali se nalazi pod inspekcijskim nadzorom. Za ovu lokaciju se neće raditi klasični Konačni Plan dekomisije jer ne predstavlja lokaciju u kojoj se obavljala radijaciona djelatnost ili praksa, u kojoj je nastao radioaktivni materijal/otpad.</p> <p>Za rješavanje ovog plana je neophodan detaljan Plan aktivnosti, koji je Ministarstvo izradilo u saradnji s nadležnim institucijama i ekspertima angažovanim</p>
----	--------	---------	--------------	---	---

					posredstvom podrške Međunarodne agencije za atomsku energiju.
5.	Kanada	Član 26	Odjeljak 7.6	U Izvještaju se navodi da se Početni i Konačni planovi dekomisije redovno ažuriraju. Koji su pokretači za ažuriranje Planova dekomisije?	<p>U izvještaju se navodi kako će se planovi ažurirati i kako je budući Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti zapravo propisao norme. Po prvi put se u okviru budućeg Zakona uvode Početni i Konačni plan dekomisije, kao obavezni dio dokumentacije za izdavanje određenih dozvola.</p> <p>Zakonom se propisuje da se Plan dekomisije izrađuje kao početni i konačni. Početni plan dekomisije, uz obavezno angažovanje stručnjaka za zaštitu od jonizujućih zračenja, izrađuju privredna društva, pravna lica i preduzetnici koji su podnijeli zahtjev za dobijanje licence o probnom skladištenju ili licence o probnom odlaganju, kao i investitori objekata u kojima se koriste zatvoreni radioaktivni izvori kategorije 1, 2 i/ili 3 i/ili otvoreni radioaktivni izvori kategorija 4 i/ili 5, zatim objekata u kojima se skladište iskorišćeni radioaktivni izvori, radioaktivni materijal, radioaktivni otpad i nuklearni materijal i objekti u kojima se odlaže radioaktivni otpad i/ili nuklearni materijali.</p> <p>Ocjenu početnog plana dekomisije vrši Agencija za zaštitu životne sredine prilikom izdavanja licenci za obavljanje djelatnosti i/ili aktivnosti i saglasnosti za navedene objekte.</p> <p>Konačni plan dekomisije, uz obavezno angažovanje stručnjaka za zaštitu od jonizujućih zračenja, izrađuju privredna društva, pravna lica i preduzetnici koji su podnijeli zahtjev za dobijanje licence o trajnom prestanku korišćenja izvora jonizujućih zračenja i objekta u kojem su se izvori koristili, licence o trajnom prestanku skladištenja</p>

					<p>ili licence o trajnom prestanku odlaganja radioaktivnog otpada i licence o dekomisiji.</p> <p>Ocjenu konačnog plana dekomisije vrši Agencija za zaštitu životne sredine prilikom izdavanja licenci.</p> <p>Predviđeno je da se planovi redovno ažuriraju u rokovima koje odredi Agencija.</p> <p>Pravilnik o sadržaju početnog i konačnog plana dekomisije, koji će donijeti Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, nakon donošenja novog Zakona od strane Skupštine Crne Gore, obuhvatiće i stavke o ažuriranju planova. Planovi se ažuriraju u skladu sa rezultata analize situacije.</p>
6.	Kanada	Član 26	Odjeljak 7.6	<p>Kada će biti objavljen Pravilnik kojim se propisuje sadržaj Početnog i Konačnog plana dekomisije? U kojoj je fazi Pravilnik trenutno?</p>	<p>Dekomisija se opisuje u definiciji postojećeg Pravilnika o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada ("Službeni list Crne Gore ", broj 58/11) ali samo u odnosu na skladište radioaktivnog otpada, dok se odredbama Pravilnika o bližim uslovima za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada ("Službeni list Crne Gore", broj 56/11) propisuje da je način trajnog zatvaranja skladišta sastavni dio Sigurnosnog izvještaja koji u postupku dobijanja dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada obezbjeđuje podnosilac zahtjeva.</p> <p>Predviđeno je da Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, nakon donošenja Zakona od strane Skupštine Crne Gore donese novi Pravilnik o sadržaju Početnog i Konačnog plana dekomisije. Izrada Pravilnika je u početnoj fazi.</p>

7.	Kanada	Član 12	Odjeljak 9.2	<p>Koji se tipovi aktivnosti obrade radioaktivnog otpada sprovode u centralizovanom skladištu radioaktivnog otpada? Postoje li postupci koji osiguravaju da zatvoreni radioaktivni izvori ne budu slučajno obrađeni (tj. zgnječeni) kako se ne bi ugrozilo njihovo zatvaranje?</p>	<p>Prije samog početka sa radom, operater skladišta, CETI je morao da ispuni sve zahtjeve iz Pravilnika o bližim uslovima za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, kojim se propisuju bliži uslovi u pogledu kadra, prostora i opreme za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, kao i sadržina zahtjeva i potrebna dokumentacija koja se prilaže uz zahtjev za dobijanje dozvole. Između ostalog, CETI se bavi sakupljanjem, obradom i skladištenjem radioaktivnog otpada u skladu sa važećim Pravilnikom o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada kojim se propisuje način sakupljanja, čuvanja, obrađivanja, evidentiranja i skladištenja radioaktivnog otpada. Ovim pravilnikom se obrađivanje radioaktivnog otpada definiše kao postupak predpripreme radioaktivnog otpada za obradu i njegova obrada radi promjene karakteristika radioaktivnog otpada zbog tehničkih, ekonomskih ili sigurnosnih razloga i priprema pakovanog ili nepakovanog radioaktivnog otpada za prevoz, skladištenje ili odlaganje. Radioaktivni otpad obrađuje se na način određen zahtjevom za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada. Obradjeni radioaktivni otpad pakuje se u pakete koji ispunjavaju kriterijume prihvatljivosti radioaktivnog otpada u skladište. Ambalaža u kojoj je upakovan radioaktivni otpad i prazna ambalaža koja se koristi za pakovanje radioaktivnog otpada mora biti takvih karakteristika da obezbjeđuje sigurno čuvanje radioaktivnog otpada. Poslije pražnjenja ambalaže u kojoj je bio upakovan radioaktivni otpad mjerenjem se utvrđuje nivo radioaktivne kontaminacije ambalaže i po potrebi sprovodi dekontaminacija.</p> <p>U skladu sa zahtjevima važeće legislative, dobrom praksom i uvažavanjem međunarodnih standarda Međunarodne agencije za atomsku energiju u CETI-ju su napravljeni</p>
----	--------	---------	--------------	--	---

					<p>Standardni operativni postupci za različite faze upravljanja sa radioaktivnim otpadom, a čije poštovanje i ponašanje u skladu sa njima garantuje doslednu primjenu zahtjeva vezanih za sakupljanje i obradu radioaktivnog otpada.</p> <p>U centralnom skladištu radoaktivnog otpada vrše se samo osnovni tipove obrade i pripreme radioaktivnog otpada koje se uglavnom svode na ekstrakciju samog izvora iz njegovog zaštitnog kontejnera i njegovo smještanje u posebni kontejner. Ta obrada na neki način započinje na samom mjestu gdje se nalazi zatvoreni radioaktivni izvor koji se ne namjerava koristiti više. Tada se taj izvor na licu mjesta, u skladu sa odgovarajućim dozimetrijskim mjerama, priprema za prevoz i skladištenje, na taj način što njegove fizičke gabarite smanjujemo na najmanju moguću mjeru. Vršiti se kidanje, rezanje, brušenje, bušenje itd. suvišnih dijelova aparata ili postolja koji sadrži kućište sa izvorom da bi se na kraju te prve obrade to zaštitno kućište sa izvorom transportovalo u posebnom kontejneru sa vozilom koje ispunjava ADR standard do skladišta, gdje se uz poštovanje svih bezbjednosno sigurnosnih mjera nastavlja njegova obrada. Nakon svih dozimetrijskih mjerenja, gamaspektrometrijskih analiza i mjera dekontaminacije vrši se determinisanje izvora i njegova karakterizacija. Ukoliko je fizički moguće vrši se izvlačenje samog radioaktivnog izvora iz njegovog zaštitnog kontejnera uz odgovarajući pribor i alat (brusilica, bušilica, kliješta, šarafciger, hvataljke itd) iza olovnih blokova i stakla a potom se sami izvor stavlja u odgovarajući metalni kontejner sa olovom, gdje izvor ostaje uskladišten. Napominjemo, da se u centralnom skladištu koriste samo elementarni pribor za obradu radioaktivnih izvora, a ne neke veće mašine ili aparati. Takođe, napominjemo da se u centralnom skladištu skladište samo čvrsti radioaktivni izvori.</p>
--	--	--	--	--	---

8.	Njemačka	Član 32	str. 12-13, 24-25	<p>Kako je navedeno u Odjeljku B, na str. 12-13, Crna Gora trenutno razmatra predlog Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti. U okviru ovog novog predloženog pravnog okvira prvi put je dopušten uvoz, izvoz, tranzit i upotreba nuklearnih materijala. Međutim, u odjeljku D, na str. 24. navodi se da Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Agencija za zaštitu prirode i životne sredine vode bazu podataka o prijavljenim nuklearnim materijalima. Nuklearni materijal nije uključen u tabeli 5.1.1 koja navodi vrste i količine radioaktivnog otpada i iskorišćenih zatvorenih radioaktivnih izvora.</p> <p>Molimo vas da pobliže pojasnite koji su materijali definisani kao nuklearni materijali u Crnoj Gori. Molimo da navedete podatke o količini ovih materijala uskladištenih u Crnoj Gori.</p>	<p>Nuklearni materijali u Crnoj Gori, kao i dokumenta koja ista sadrže su tajni podaci, označeni stepenom tajnosti „TAJNO“ u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka ("Službeni list Crne Gore", br. 14/08, 76/09, 41/10, 40/11, 38/12, 44/12, 14/13, 18/14, 48/15, 74/20). S tim u vezi, takvi podaci ne mogu biti dostupni i prikazani u Izvještaju.</p> <p>Crna Gora koristi priliku da naglasi da je članica Sporazuma o zaštitnim mjerama, Dodatnog Protokola i Protokola o malim količinama i da od 2011. godine redovno izvještava Međunarodnu agenciju za atomsku energiju. Takođe, sprovode se redovne inspekcije.</p> <p>Što se tiče definicije nuklearnih materijala Crna Gora koristi definicije iz člana XX Statuta Međunarodne agencije za atomsku energiju. U budućem Zakonu, pored Statuta Međunarodne agencije za atomsku energiju, preuzete su i definicije iz pravne tekovine Evropske unije.</p> <p>U budućem Zakonu nuklearni materijal je definisan kako slijedi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nuklearni materijal je izvorni materijal ili specijalni fisibilni materijal; – izvorni materijal je uranijum koji sadrži mješavinu izotopa kakva se javlja u prirodi; uranijum sa koncentracijom izotopa uranijuma 235U manjom nego u prirodi; torijum; bilo koji od prethodno navedenih materijala u formi metala, legure, hemijskog jedinjenja ili koncentrata i koncentrat rude uranijuma; – specijalni fisibilni materijal je plutonijum Pu izotopske koncentracije koja ne prelazi 80% u 238Pu; uranijum 233U; uranijum obogaćen izotopom uranijuma 235U ili uranijuma 233U; uranijum koji sadrži smještu izotopa koja se javlja u prirodi, a koncentracija mu je veća od one koja se
----	----------	---------	-------------------	--	--

					<p>javlja u rudama ili ostacima pri preradi, kao i smješa navedenih materijala;</p> <p>Imajući u vidu, da su podaci koje tražite određeni stepenom tajnosti „TAJNO“, shodno Zakonu o tajnosti podataka, nijesmo u prilici da iste podijelimo. Ono što je važno je da inspekcijisku kontrolu svih materijala u Crnoj Gori vrše inspektor za zaštitu zračenja iz Crne Gore i inspektori Međunarodne agencije za atomsku energiju (od 2011. godine), shodno potvrđenom Sporazumu o zaštitnim mjerama, Dodatnom Protokolu i Protokolu o malim količinama.</p>
9.	Njemačka	Član 32	Odjeljak B, paragraf 3.3, str. 9.	<p>Molimo navedite lokaciju i karakteristike centralnog skladišta radioaktivnog otpada, uključujući sigurnosne odredbe. U izvještaju se navodi da se procjenjuje da će objekat biti siguran najmanje 50 godina (str. 9). Kako se odlučuje o sigurnosnom razdoblju i kako se donosi odluka o prikladnom vremenu za reviziju sigurnosnih karakteristika?</p>	<p>Crna Gora posjeduje licencirano i operativno skladište radioaktivnog otpada koje je izgrađeno u skladu sa međunarodnim standardima. Naime, pitanje upravljanja radioaktivnim otpadom Vlada Crne Gore prepoznala je kao problem koji treba što prije riješiti, posebno s aspekta sigurnosti i bezbjednosti. S tim u vezi Ministarstvo nadležno za poslove zaštite životne sredine formiralo je Ekspertski tim sa zadatkom da izradi Projekat objekta za privremeno skladištenje radioaktivnog otpada tokom 2005. godine, nakon čega je u periodu 2006 - 2008. godine Vlada Crne Gore opredijelila sredstva i izgradila privremeno skladište za skladištenje radiaktivnog otpada, koje se nalazi u krugu D.O.O. »Centar za ekotoksikološka ispitivanja«. Kao najpovoljnija lokacija za ovo postrojenje odabrana je neposredna blizina zgrade D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ zbog zahtjeva fizičke zaštite, infrastrukture i blizine stručne i analitičke podrške, neophodne za rad i nesmetano funkcionisanje planirane instalacije. S obzirom da se u Crnoj Gori nalaze male količine radioaktivnog otpada, a da se ne očekuje njegovo značajno povećanje, ova lokacija je prihvaćena kao najpovoljnija. Skladište radioaktivnog otpada izgrađeno je uz podršku</p>

				<p>Međunarodne agencije za atomsku energiju kroz nacionalni projekat MNE3002 – „Jačanje upravljanja radioaktivnim otpadom“. U okviru projekta realizovano je više ekspertske misije koje su obilazile skladište i izvršile pregled kompletne projektne dokumentacije, dali sugestije koje su implementirane u svim fazama izgradnje skladišta. Kroz pomenuti projekat obezbijedena je oprema za skladište, sprovedeno je više obuka zaposlenih u D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ (nosilac dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada).</p> <p>O centralnom skladištu radioaktivnog otpada Crna Gora je precizno navela podatke u svim prethodnim izvještajima, kao i u IV Izvještaju na stranici 76.</p> <p>Ukupna spoljašnja površina skladišta radioaktivnog otpada je 185 m², dok je korisna površina objekta 162,4 m². Površina dijela objekta u kojem se skladište izvori zračenja i radioaktivni otpad je 62,65 m². Prostorija za prijem i procesuiranje je površine 59,5 m², a administrativno-tehnički dio je površine 40,25 m². Skladište radioaktivnog otpada je prizemni objekat.</p> <p>Odredbama člana 37 <i>Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti</i> ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11, 55/16) uređeni su opšti sigurnosni zahtjevi, koje je neophodno ispunjavati tokom procesa upravljanja radioaktivnim otpadom. Te uslove nosioci dozvole (za obavljanje radijacione djelatnosti i/ili za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada) detaljno opisuju u Sigurnosnom izvještaju, koji je samo jedan dio dokumentacije kojim se ispunjavaju uslovi za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada. Definisani uslovi obuhvataju: analizu i opis lokacije skladišta (demografija, topografija, meteorologija,</p>
--	--	--	--	--

				<p>hidrologija, geologija, seizmika, uticaj površinskih i podzemnih voda, zaštita životne sredine), tehničke karakteristike skladišta, analiza sigurnosti skladišta, radne uslove i ograničenja, metode i sredstva za zaštitu od jonizujućeg zračenja, podatke o radioaktivnom otpadu, planove i mjere i postupke u slučaju radijacionog udesa, program osiguranja i kontrole kvaliteta, pregled mjera fizičkog obezbjeđenja skladišta, opis organizacije redovnog rada skladišta. Zakon, takođe, zahtjeva da sve primijenjene zaštitne mjere za upravljanje radioaktivnim otpadom budu usaglašene sa međunarodno priznatim kriterijumima, standardima i smjernicama. Osim toga, članom 37 uređeno je da radioaktivni otpad koji nastaje pri obavljanju radijacione djelatnosti bude što manji po aktivnosti i zapremini.</p> <p>Članom 27 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11, 55/16) utvrđeno je da je nosilac dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti dužan da uspostavi i sprovede Program osiguranja i kontrole kvaliteta mjera zaštite od jonizujućeg zračenja, u zavisnosti od radijacione djelatnosti koju obavlja nosilac dozvole, odnosno poslova koje u oblasti zaštite od jonizujućeg zračenja obavlja pravno lice.</p> <p>Programi osiguranja kvaliteta su uspostavljeni i u D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“(CETI). CETI je dobro opremljena i organizovana institucija koja obavlja većinu mjerenja radioktivnosti u Crnoj Gori, a sposobna je da kadrovski i organizaciono upravlja skladištem radioaktivnog otpada. CETI je ustanovio jednu od bolje opremljenih laboratorija u okruženju sa kompletnim kalibracionim standardima za sve mjerne tehnike, ima iskusno osoblje za radiološka mjerenja, dekontaminaciju, mjerenja u svrhu kontrole radne sredine u radioterapiji,</p>
--	--	--	--	---

					<p>nuklearnoj medicini, zaštiti od zračenja i ima uspostavljen sistem upravljanja kvalitetom sertifikovan u skladu sa ISO 9001:2000 i laboratoriju akreditovanu u skladu sa ISO/IEC 17025.</p> <p>D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ učestvuje u međunarodnim međulaboratorijskim komparativnim istraživanjima i u implementaciji nacionalnih i regionalnih projekata podržanih od MAAE, a mnogi se odnose na upravljanje radioaktivnim otpadom.</p> <p>Važno je istaći da je za svoj rad D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ izradio sve neophodne procedure, kako za potrebe dobijanja dozvole, tako i za potrebe upravljanja iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim zatvorenim izvorima, uključujući radioaktivne gromobrane. Takođe, za kondicioniranje iskorišćenih zatvorenih radioaktivnih izvora D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ je izradio sve neophodne procedure.</p> <p>Na osnovu dokumentacije i izdatih dozvola za rad skladišta radioaktivnog otpada (građevinska, upotrebna, dozvola za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada) i na osnovu procijenjenih količina generisanog radioaktivnog otpada u Crnoj Gori procjenjuje se da skladište radioaktivnog otpada može biti operativno najmanje 50 godina, kako je naglašeno u Sigurnosnom izvještaju, koji je bio jedan od uslova za dobijanje dozvole. Nakon isteka ovog perioda, a u zavisnosti od stanja i količine otpada u tom trenutku, donijeće se odluka o daljim koracima – načinima postupanja sa radioaktivnim otpadom. Ovo može biti: produženje operativnog vijeka postojećeg skladišta za još 50 godina, tj. onoliko koliko zgrada može biti stabilna, sigurna i bezbjedna za te namjene; izgradnja novog skladišta ili izgradnja odlagališta radioaktivnog otpada sa dekomisijom postojećeg skladišta. Ovim pitanjima baviće se i poseban</p>
--	--	--	--	--	---

				<p>dokument (Analiza o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom) koji, osim razmatranja svih tehničkih opcija, treba da prikaže i finansijski iskaz za svaku od opcija ponaosob.</p> <p>Budućim Zakonom je propisano da se Sigurnosni izvještaj ažurira svake četvrte godine, a može se ažurirati i ranije, prema potrebi i na zahtjev Agencije za zaštitu životne sredine u skladu sa promjenama koje nastanu tokom obavljanja djelatnosti, pod uslovom da se izvještaj odnosi na trenutni status obavljanja djelatnosti.</p> <p>Ažuriranje se vrši radi unapređenja mjera radijacione i nuklearne sigurnosti, mjera sprečavanja vanredne situacije i mjera saniranja posljedica ako do nje dođe.</p> <p>Budućim zakonom propisano je da ocjenu sigurnosnog izvještaja vrši Agencija za zaštitu životne sredine prilikom izdavanja licenci za obavljanje djelatnosti i/ili aktivnosti i saglasnosti za objekte u kojima se koriste zatvoreni radioaktivni izvori kategorije 1, 2 i/ili 3 i/ili otvoreni radioaktivni izvori kategorija 4 i/ili 5, zatim objekte u kojima se skladište iskorišćeni radioaktivni izvori, radioaktivni materijal, radioaktivni otpad i nuklearni materijal i objekte u kojima se odlaže radioaktivni otpad i/ili nuklearni materijali.</p>
--	--	--	--	---

10.	Njemačka	Član 32 Dio 1.5	Odjeljak B, paragraf 3.3, str. 15	<p>Tabela 1 navodi kriterijume za razvrstavanje radioaktivnog otpada (str. 15), kako je opisano u Vodiču za opštu sigurnost br. GSG-1 "Klasifikacija radioaktivnog otpada", IAEA, Beč, 2009. Međutim, korišćeni kriterijumi kategorizacije radioaktivnog otpada (npr. nivo koncentracije aktivnosti, stvaranje toplote, fizička svojstva ili vrijeme poluraspada) nijesu navedeni u Izvještaju.</p> <p>Kako se pravi razlika između otpada vrsta VLLW, LLW i ILW i s obzirom na planirano odredište otpada, je li ta razlika neophodna?</p>	<p>Pravilnik o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada se oslanja na vodič br. GSG-1 "Klasifikacija radioaktivnog otpada", IAEA, Beč, 2009. i u njemu se nalazi 5 priloga koji definišu vrste otpada i načine postupanja sa njim.</p> <p>Članom 17 Pravilnika o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada, između ostalog, definisani su kriterijumi prihvatljivosti za prijem radioaktivnog otpada u skladište i predstavljaju sastavni dio Sigurnosnog izvještaja za skladište radioaktivnog otpada.</p> <p>Klasifikacija radioaktivnog otpada u Skadištu se vrši na način što se koristi prethodno pomenuti Pravilnik i vodič GSG-1 "Klasifikacija radioaktivnog otpada", IAEA, Beč, 2009.</p> <p>Prilikom prijema otpada, a uskladu sa procedurom prijema radioaktivnog otpada u Skladište, bilježe se svi relevantni podaci (kao na primjer: vrsta radionuklida, aktivnost, vrijeme poluraspada, jačina doze na kontaktu i dr.) na osnovu čega se vrši klasifikacija.</p>
11.	Njemačka	Član 32 Dio 2.4	Odjeljak B, paragraf 5.1, str. 23	<p>Čini se da Tabela 5.1.1 (str. 23) ne pravi razliku između radioaktivnog otpada i očekivanog radioaktivnog otpada, razlika nije jasna. Takođe nije jasno gdje se nalaze iskorišćeni radioaktivni izvori i otpad na ovom popisu.</p> <p>Molimo pojasnite.</p> <p>Dodatno navedite kriterijume prihvatljivosti za skladište radioaktivnog otpada. Koje su odredbe za radioaktivni otpad koji ne ispunjava kriterijume prihvatljivosti otpada?</p>	<p>Očekivani radioaktivni otpad nije naveden u tabeli ali je u tekstualnom dijelu navedeno da se uopšte ne očekuju značajne količine radioaktivnog otpada i to iz više razloga. Kao prvi i najznačajniji navodimo uspješno uspostavljen mehanizam vraćanja iskorišćenog radioaktivnog izvora dobavljaču nakon predstanka korišćenja. Dalje, uspostavljena je kontrola pošiljki različitih vrsta roba na graničnim prelazima pri uvozu, izvozu i tranzitu, pa je samim tim vjerovatnoća stvaranja značajnih količina radioaktivnog otpada veoma mala.</p> <p>U tabeli su navedeni svi iskoršćeni radioaktivni izvori, radioaktivni materijal i radioaktivni otpad koji su na siguran i bezbjedan način uskladišteni u skladište radioaktivnog otpada, izuzev materijal u ostacima motora</p>

					<p>aviona koji će tek da se uskladište u skladište radioaktivnog otpada.</p> <p>Članom 17 Pravilnika o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada, između ostalog, definisani su kriterijumi prihvatljivosti za prijem radioaktivnog otpada u skladište i predstavljaju sastavni dio Sigurnosnog izvještaja za skladište radioaktivnog otpada.</p> <p>Radioaktivni otpad koji ne ispunjava kriterijume prihvatljivosti otpada ne može se skladištiti u centralnom skladištu, shodno Pravilniku o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada.</p>
12.	Njemačka	Član 18	Odjeljak E, paragraf 6.1, str. 34	Sistem licenciranja: molimo navedite definiciju onoga što čini "radijacione prakse" (npr. str. 34).	<p>Kao što je navedeno u Izvještaju, predlogom Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti utvrđen je gradirani postupak izdavanja ovlašćenja (registracija (2), licenci (23), odobrenja (14)) i dozvola (5) za obavljanje različitih poslova, shodno obavezama koje je definisala pravna tekovina Evropske unije i standardi Međunarodne agencije za atomsku energiju, a koje se baziraju na povezanim rizicima obavljanja djelatnosti i/ili aktivnosti.</p> <p>Radijaciona djelatnost i/ili aktivnost je definisana kao ljudska aktivnost koja može da poveća izlaganje pojedinaca zračenju iz izvora jonizujućeg zračenja kojom se upravlja kao planiranom situacijom izlaganja.</p> <p>Djelatnosti i/ili aktivnosti iz oblasti primjene jonizujućih zračenja shodno primijenjenom gradiranom pristupu podliježu: prijavljivanju, izdavanju rješenja o registraciji, licenci i/ili odobrenju, dozvoli i inspekcijskom nadzoru, srazmjerno veličini i vjerovatnoći izlaganja koje iz njih</p>

					proizilaze i uticaja koji mogu da imaju, u cilju smanjenja takvog izlaganja ili unapređenja radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti.
13.	Njemačka	Član 20	Odjeljak E, paragraf 6.2, str. 41	<p>Regulatorno tijelo – regulatorni nadzor čini se podijeljeno između Ministarstva održivog razvoja i turizma (nadležno za politiku i propise), Agencije za zaštitu prirode i životne sredine (odgovorno za izdavanje dozvola, vođenje registara, monitoring radioaktivnosti), Uprave za inspekcijske poslove (odgovorno za inspekcijske poslove), te Ministarstvo unutrašnjih poslova (odgovorno za hitne slučajeve) (str. 41). Koje je tijelo glavno tijelo u slučaju neslaganja u pogledu nadležnosti ili djelokruga različitih regulatornih tijela?</p> <p>Konkretno, u Upravi za inspekcijske poslove radi samo jedna osoba – kako se osigurava kontrola kvalitete rada ovog tijela? (vidi takođe član 23.)</p>	<p>Sve četiri nadležne institucije koje čine regulatorno tijelo za radijacionu i nuklearnu sigurnost i bezbjednost imaju jasno podijeljene nadležnosti shodno Uredbi o organizaciji i načinu rada državne uprave i u skladu sa posebnim propisima, kao što su Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti, Zakon o inspekcijskom nadzoru, Zakon o zaštiti i spašavanju, Zakon o prevozu opasnih materija i dr.</p> <p>Polazeći od činjenice da vodi politiku, strategiju i vrši nadzor nad sprovođenjem propisa iz oblasti radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti i zaštite od jonizujućih zračenja, može se reći da je Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma centralni organ.</p> <p>Propisano je da su Agencija za zaštitu životne sredine i Uprava za inspekcijske poslove prvostepeni organi uprave, dok su Ministarstva drugostepeni organi uprave.</p> <p>Vezano za upravni postupak i mogućnost žalbe, kroz koje se, između ostalog, ogleda nezavisnost rada nadležne institucije, shodno Zakonu o upravnom postupku predviđeno je da svaki pojedinac ili organizacija čije je pravo povrijeđeno odlukom prvostepenog organa (u ovom slučaju Agencije za zaštitu životne sredine ili Uprave za inspekcijske poslove) može da izjavi žalbu drugostepenom organu (Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma) u roku od 15 dana od dana odluke. Žalba je opšti pravni lijek za pokretanje drugostepenog upravnog postupka. Bez izjavljene žalbe ne može da se pokrene drugostepeni postupak, niti da se sprovodi po službenoj</p>

				<p>dužnosti. Navedenim zakonom se uređuje opšti upravni postupak, i ukoliko posebnim propisima iz oblasti zaštite životne sredine nijesu regulisana ova pitanja, odredbe ovog zakona se primjenjuju u procesu donošenja odluka.</p> <p>Takođe, u skladu sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave nadzor nad zakonitošću i cjelishodnošću rada i zakonitošću upravnih akata za pojedine upravne oblasti iz okvira nadležnosti Uprave za inspekcijske poslove vrše ministarstva nadležna za određenu upravnu oblast (nad upravnim aktima ekološke inspekcija nadzor vrši Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma).</p> <p>Nadzor nad koordiniranim radom inspekcija Uprave za inspekcijske poslove vrši Vlada, preko Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija.</p> <p>Inspektor zadužen za zaštitu od zračenja, u ekološkoj inspekciji obavlja kvalitetno poslove shodno Planu inspekcijske kontrole. Ne može se reći da je to dovoljno, čak naprotiv i to predstavlja veiliki izazov. Nedovoljni kadrovski kapaciteti ograničavaju implementaciju postojećih propisa i obaveza, redovnih poslova i zadataka, posebno u dijelu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji u oblasti radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti i zaštite od zračenja. U cilju efikasnijeg rada ove inspekcije, neophodno je dalje jačanje inspekcije, kroz povećanje broja zaposlenih koji bi bili inspektori za zaštitu od jonizujućih zračenja. U prethodnom periodu Uprava za inspekcijske poslove je za sistematizovana mjesta, raspisivala konkurs za prijem inspektora sa kvalifikacijom-obrazovanjem, Prirodno-matematički fakultet – fizika (diplomirani fizičar), ali nije bilo zainteresovanih lica, odnosno nije bilo nažalost prijavljenih lica. Crna Gora se suočava sa još jednim izazovom, a to je deficit fizičara na tržištu rada. U cilju</p>
--	--	--	--	---

				<p>potpunog ostvarivanja nadležnosti, usvajanja savremenih metoda rada, ujednačavanja prakse u nadzoru i preduzimanju mjera, neophodno je i stalno usavršavanje znanja inspektora, što se uglavnom postiže kroz saradnju sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju i Evropskom komisijom.</p> <p>U pogledu člana 23 inspekcija vrši kontrole upravljanja radioaktivnim otpadom, tako da zastoja u radu nema, bez obzira na ograničene (u ljudstvu) kapacitete Uprave za inspekcijske poslove na ovim zadacima.</p> <p>Svjesni kompleksnosti i obaveza, posebno onih koje će donijeti budući Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti, potrebno je planirati određena finansijska sredstva za jačanje kapaciteta Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Agencije za zaštitu životne sredine, Uprave za inspekcijske poslove, Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i ostalih inspekcijskih službi, shodno obavezama posebno iz evropske agende, kako bi se omogućila potpuna implementacija propisa, posebno imajući u vidu da se u ovim institucijama uglavnom isti zaposleni bave i zaštitom od nejonizujućih zračenja.</p> <p>Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2022-2023 u okviru pregovaračkog poglavlja 15 – Energetika (usvojen na sjednici Vlade Crne Gore 26.01.2022. godine, stranice 107 i 108), kao i u skladu s Mapom puta ispunjenja završnih mjerila za privremeno zatvaranje pregovora u Pregovaračkom poglavlju 15 – Energetika (usvojena na sjednici Vlade Crne Gore 9.12.2021. godine, stranice 8 i 9) koji su usklađeni sa Pregovaračkom pozicijom za Pregovaračko poglavlje 15 – Energetika, oblast Nuklearna sigurnost i zaštita od zračenja, predviđeno je zapošljavanje službenika u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i</p>
--	--	--	--	---

					urbanizma (2), Agenciji za zaštitu životne sredine (5), Upravi za inspekcijske poslove (3) i Ministarstvu unutrašnjih poslova (1).
14.	Njemačka	Član 22	Odjeljak F, paragraf 7.2, str. 48	„Na godišnjem nivou, u iznosu od 50.000 eura, iz Budžeta Crne Gore izdvajaju se finansijska sredstva za upravljanje radioaktivnim otpadom u skladištu, iskorišćenim radioaktivnim izvorima, izvorima bez vlasnika, kao i za nesmetan rad i upravljanje skladištem radioaktivnog otpada.” (str. 48). Kako je taj iznos planiran u proračunu i koje se odredbe preduzimaju kako bi se osigurala primjerenost tog iznosa?	Vlasnik skladišta radioaktivnog otpada je država Crna Gora, odnosno Vlada Crne Gore. Skladištem upravlja pravno lice D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“, na osnovu izdate dozvole od strane Agencije za zaštitu životne sredine. U skladu sa članom 38 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11, 55/16), radioaktivni otpad, do uspostavljanja uslova za njegovo odlaganje, skladištiće se kod pravnog lica koje ima dozvolu za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, dok se troškovi održavanja skladišta obezbjeđuju iz budžeta Crne Gore. Članom 37 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti, utvrđeno je da se troškovi skladištenja izvora jonizujućeg zračenja i radioaktivnog otpada bez vlasnika (orfan) obezbjeđuju iz budžeta Crne Gore, dok je članom 38 definisano da se troškovi održavanja skladišta obezbjeđuju, takođe, iz budžeta Crne Gore. Ugovor o korišćenju privremenog skladišta radioaktivnog otpada u ime Vlade Crne Gore potpisao je ministar ekologije, prostornog planiranja i urbanizma dana 11.10.2012. godine sa D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“, nosiocem dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada. Ugovor o korišćenju privremenog skladišta radioaktivnog otpada broj 01-2114/6 od 11.10.2012. godine stupio je na snagu danom potpisivanja od strane ugovornih strana i počeo da se primjenjuje 1.1.2013. godine, dok je nakon 5 godina potpisan Aneks ugovora, 29.12.2017. godine. Aneksom Ugovora je regulisano da je korisnik skladišta (DOO CETI) dužan da dostavi predlog budžeta za održavanje skladišta radioaktivnog otpada jednom godišnje, najkasnije do 1.

					<p>juna tekuće za narednu godinu, te da će Ustupilac (Vlada/Ministarstvo) shodno raspoloživim sredstvima iz Budžeta obezbjeđivati sredstva za održavanje skladišta radioaktivnog otpada. Osim toga Aneksom je regulisano da će Ustupilac isplaćivati sredstva Korisniku u jednakim mjesečnim ratama sa budžetske pozicije ministarstva nadležnog za ekologiju. Dakle, na godišnjem nivou, finansijska sredstva koja se na predlog Ministarstva iz budžeta Crne Gore opredjeljuju za upravljanje radioaktivnim otpadom, koji se nalazi u skladištu iskorišćenih radioaktivnih izvora, izvora bez vlasnika, i za nesmetano funkcionisanje i upravljanje skladištem radioaktivnog otpada kreću se u iznosu od oko 50.000 eura. Sredstva se planiraju na osnovu detaljne predstavke i plana budžeta koji dostavlja DOO CETI uzimajući u obzir cjenovnik usluga, kako u Crnoj Gori, tako i u inostranstvu, na osnovu čega Ministarstvo donosi odluku.</p>
15.	Njemačka	Član 25	Odjeljak F, paragraf 7.5, str. 57	<p>Molimo opišite učestalost i način testiranja postojećih planova za hitne slučajeve koji se odnose na nacionalne ili međunarodne radiološke incidente (str. 57f)</p>	<p>Zakonom o zaštiti i spašavanju („Službeni list CG“, broj 13/07, 32/11, 54/16 - članovi 36 i 37), Akcionim planom za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa i Programom rada Ministarstva unutrašnjih poslova, Direktorat za zaštitu i spašavanje je u obavezi da izradi Nacionalne planove za zaštitu i spašavanje za različite vrste rizika. Nacionalne planove usvaja Vlada Crne Gore na predlog Ministarstva unutrašnjih poslova, što je i slučaj sa Nacionalnim planom zaštite i spašavanja od radijacionih i nuklearnih nesreća.</p> <p>Nacionalni planovi se testiraju na vježbama: TTX (table top exercises) štabne vježbe i FTX terenske vježbe (field exercises), a sprovode se u zemlji i inostranstvu. Ciljevi vježbi su testiranja: kapaciteta za brz i efikasan odgovor, međudržavna saradnja za uspješan i brz odgovor na vanrednu situaciju izazavanu prekomjernim zračenjem u zemlji i prekograničnim efektima, komunikacija između</p>

					<p>relevantnih institucija i centara za komunikaciju; razmjena informacija između centara za vanredne situacije u različitim zemljama o rezultatima mjerenja, opremi koja se koristi za detekciju, razmjena informacija o analizi zračenja i dr, standardnih operativnih procedura Operativno-komunikacionog centra 112, kao i zahtjeva za pomoć, i pravilno aktiviranje bilateralnih i multilateralnih sporazuma i dr.</p> <p>Učesnici vježbi su predstavnici subjekata zaštite i spašavanja: operativne jedinice, službe koje izlaze prve na lice mjesta „first response“, organizacije koje pružaju tehničku podršku, regulatorno tijelo, operativne organizacije i drugi. U proteklom periodu uglavnom su se vježbe za testiranje Nacionalnog plana za djelovanje u slučaju radijacionog udesa realizovale u okviru regionalnih projekata, kroz međunarodnu saradnju, pod pokroviteljstvom međunarodnih organizacija (NATO, CoE Regionalni sekretarijat za izuzetno upravljanje i UNICRI Međuregionalni istraživački institut za kriminal i pravdu, Generalnog direktorata za evropsku civilnu zaštitu i aktivnosti humanitarne pomoći DG ECHO - Rescue CBRN Mehanizma Unije za civilnu zaštitu i dr) i kroz bileralnu saradnju. Takođe Crna Gora učestvuje u vježbama (ConvEx 1 i ConvEx 2) koje sprovodi MAAE-IAEA sa kontakt osobama zemalja članica korišćenjem platformi: USIE i ECURIE (European Community Urgent Radiological Information Exchange) – Platforma za hitnu razmjenu radioloških vanrednih događaja koju sprovode članice Evropske unije.</p>
16.	Kipar	Plan irane aktivnosti	Odjeljak 3.3	Odjeljak 3.3 Izveštaja navodi da je "Crna Gora izradila Akcioni plan koji sada treba implementirati uz finansijsku podršku. ... kontinuirano se radi na pronalaženju načina upravljanja kontaminiranim radioaktivnim materijalom, koji se nalazi u	Za realizaciju navedenih aktivnosti koje se odnose na upravljanje kontaminiranim radioaktivnim materijalom, koji se nalazi u privremenom spremištu vlasništva AD "13 Jul Plantaže", Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je 2021. godine obezbijedilo sredstva za sprovođenje dodatnih istraživanja i mjerenja, koja su

			<p>privremenom skladištu vlasništva AD "13 Jul Plantaže"... Do uspostavljanja elektronskih portal monitora, Crna Gora ručno kontroliše pošiljke radioaktivnih materijala, metala i druge robe na radioaktivnost preko svojih graničnih prelaza, bilo za izvoz, uvoz ili tranzit". Koji bi mogli biti primjereni načini finansiranja ovih aktivnosti u Crnoj Gori? Jesu li određeni vremenski okviri?</p>	<p>sprovedena u prvoj polovini 2021. godine. Rezultati ispitivanja su ohrabrujući i omogućili su da Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma u budžetu za 2022. godinu obezbijedi dodatna finansijska sredstva kako bi otpočela otvoreni postupak javne nabavke (tenderski postupak) za rješavanje ovog pitanja, oslanjajući se na sopstvene izvore finansiranja.</p> <p>Vezano za uspostavljanje elektronskih portal monitora na strateškim graničnim prelazima koristimo priliku da informišemo da je na predlog Ministarstva unutrašnjih poslova, Vlada Crne Gore 29.12.2021. godine usvojila Strategiju za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma za period 2022-2025. godine s Predlogom akcionog plana za 2022-2023. godinu. Shodno Akcionom planu predviđeno je da se do kraja 2022. godine izradi plan za postavljanje portal monitora zračenja na strateškim graničnim prelazima i usklade isti sa rekonstrukcijom graničnih prelaza. Takođe, do kraja 2023. godine predviđeno je da se bezbjedi nabavka osam portal monitora za strateške granične prelaze, za šta će biti neophodno planirati finansijska sredstva u budžetu Crne Gore. Naravno, Crna Gora će uložiti dodatne napore da pokuša da obezbijedi finansijska sredstva i od donatora.</p>
--	--	--	--	--

17.	Kipar	Uopšteno	Odjeljak 3.3	<p>U odjeljku 3.3. Izvještaja navodi se da "Uspostavljanje inventara radioaktivnog otpada i uspostavljanje uslova za rad skladišta radioaktivnog otpada je takođe podržala i međunarodna zajednica". Jesu li potpuni popis radioaktivnog otpada, uključujući iskorišćene radioaktivne izvore i uslovi za rad skladišta radioaktivnog otpada na snazi ili se još razmatraju? Ako ne, koji je vremenski okvir za završetak ovih aktivnosti?</p>	<p>Navedene aktivnosti su gotovo završene. Crna Gora se može pohvaliti da je napravila registar svih iskorišćenih radioaktivnih izvora i radioaktivnog otpada koji su nekada bili po cijeloj teritoriji Crne Gore. Svi iskorišćeni radioaktivni izvori i radioaktivni otpad sigurno i bezbjedno su uskladišteni u skladištu radioaktivnog otpada. Izvršeno je i njihovo kondicioniranje. Preostala aktivnost je skladištenje radioaktivnih djelova od ostataka motora aviona, koja će otpočeti tokom 2022. godine. Očekujemo da će ova aktivnost biti realizovana 2023. godine.</p>
18.	Kipar	Uopšteno	Odjeljak 3.3	<p>U tački 3.3. Izvještaja navodi se da „U slučaju da u Crnoj Gori na bilo koji način nastane tečni radioaktivni otpad, nosilac dozvole za upravljanje skladištenjem radioaktivnog otpada dužan je u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma utvrditi Plan za pretvaranje takvog otpada u čvrsti otpad izvan granica Crne Gore".</p> <p>Koje odredbe zabranjuju obavljanje ove djelatnosti u Crnoj Gori i koji je pravni ili drugi regulatorni osnov za takvu zabranu s obzirom da je država odgovorna za sve vrste otpada proizvedenog na svojoj teritoriji?</p>	<p>Tečni radioaktivni otpad ne postoji u Crnoj Gori, međutim uvijek postoji mogućnost da se on stvori. Kao što je navedeno u Izvještaju, u slučaju da se desi da u Crnoj Gori nastane tečni radioaktivni otpad na bilo koji način, nosilac dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada je dužan da u saradnji sa Ministarstvom ekologije, prstornog planiranja i urbanizma (ranije Ministarstva održivog razvoja i turizma) definiše Plan za pretvaranje takvog otpada u čvrsti otpad van granica Crne Gore.</p> <p>Ne postoje odredbe koje zabranjuju pretvaranje tečnog radioaktivnog otpada u čvrsti radioaktivni otpad u Crnoj Gori, međutim takva aktivnost i za sada iskazano interesovanje ne postoji u Crnoj Gori, budući da Crna Gora tečnog radioaktivnog otpada nema. Zbog toga se razmišlja da se ta usluga obezbijedi van granica Crne Gore, ne aludirajući da bi takav otpad ostao van granica Crne Gore, jer je Crna Gora svjesna da svaka država odgovorna za sve vrste otpada proizvedenog na svojoj teritoriji. Za bolje pojašnjenje koristimo priliku da napravimo analogiju sa recikliranjem, te da se nakon recikliranja izvor vraća državi vlasnici izvora.</p>

19.	Kipar	Uopšteno	Odjeljak 3.3	<p>Budući da se ovo programsko razdoblje 2017-2021. godina završava, kakav je napredak u sprovođenju mjera obuhvaćenim Akcionim planom za razdoblje 2017-2021.? / U odjeljku 3.3. Izvještaja navodi se da se Strategija redovno ažurira i da se napredak svake dvije godine prati od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma. Takođe je naznačeno da je proces izrade Strategija za period 2017-2021. prošao konstruktivnu javnu raspravu.</p>	<p>Crna Gora će ove godine pripremiti završni izvještaj o sprovođenju Strategije zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom s Akcionim planom za period 2017-2021. godine. Stepen realizacije je veoma visok, budući da je Crna Gora puno uradila na upravljanju iskorišćenih zatvorenih radioaktivnih izvora i radioaktivnim otpadom u prethodnom periodu. Budući da se ciklus strateškog dokumenta završio, u narednom periodu pripremiće se Akcioni plan upravljanja radioaktivnim otpadom do donošenja Programa upravljanja radioaktivnim otpadom, kako je predviđeno novim zakonom. Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je već pokrenulo inicijativu za tu aktivnost, kroz obezbjeđenje sredstava za sprovođenje javne nabavke, kojom bi se obezbijedila dodatna podrška za izradu stručne osnove za Program upravljanja radioaktivnim otpadom.</p> <p>Budući da su ovo pitanja od velikog značaja za zdravlje i životnu sredinu, o svakoj etapi izrade Programa, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma će uputiti poziv građanima, stručnim i naučnim institucijama, državnim organima, strukovnim udruženjima, nevladinim organizacijama, medijima i drugim zainteresovanim organizacijama i zajednicama da se uključe u javnu raspravu i daju svoje predloge, primjedbe i sugestije i na taj način aktivno učestvuju i odlučuju.</p>
20.	Kipar	Uopšteno	Odjeljak 3.3	<p>U dijelu 3.3. Izvještaja navodi se da se Strategija redovno ažurira i da se napredak svake dvije godine prati od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma. Takođe je naznačeno da je Strategija za period 2017-2021. godine prošla konstruktivnu javnu raspravu.</p>	<p>Crna Gora za sada ne namjerava da izgradi još jedno skladište radioaktivnog otpada, jer je postojeće skladište relativno novo (operativno od juna 2012. godine) i sa malim popunjenim kapacitetima, zahvaljujući dobroj organizaciji Crne Gore i dobre prakse, da se izvori nakon što se iskoriste vraćaju dobavljaču/proizvođaču.</p>

			<p>Budući da bi budući planovi mogli uključivati izgradnju novog centralizovanog skladišta u zemlji, koje odredbe postoje za otvorenost i transparentnost u svim fazama životnog vijeka takvih objekata, počevši od postavljanja i projektovanja?</p>	<p>Crna Gora je navela u izvještaju da se na osnovu dokumentacije i izdatih dozvola za rad skladišta radioaktivnog otpada (građevinska, upotrebna, dozvola za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada) i na osnovu procijenjenih količina generisanog radioaktivnog otpada u Crnoj Gori, procjenjuje se da skladište radioaktivnog otpada može biti operativno najmanje 50 godina, kako je naglašeno u Sigurnosnom izvještaju, koji je bio jedan od uslova za dobijanje dozvole. Nakon isteka ovog perioda, a u zavisnosti od stanja i količine otpada u tom trenutku, donijeće se odluka o daljim koracima – načinima postupanja sa radioaktivnim otpadom. Ovo može biti: produženje operativnog vijeka postojećeg skladišta za još 50 godina, tj. onoliko koliko zgrada može biti stabilna, sigurna i bezbjedna za te namjene; izgradnja novog skladišta ili izgradnja odlagališta radioaktivnog otpada sa dekomisijom postojećeg skladišta. Ovim pitanjima baviće se i poseban dokument-Analiza o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom koji, osim razmatranja svih tehničkih opcija treba da prikaže i finansijski iskaz za svaku od opcija ponaosob. Nakon temeljno izrađene Analize koja će biti baza za budući strateški ili programski okvir o upravljanju radioaktivnim otpadom postići će se jasnija održivost upravljanja radioaktivnim otpadom. Pažnju treba posvetiti pitanjima kao što su izvodljivost, kapaciteti, nus pojave okruženja, socijalni faktori kao što je percepcija rizika u javnosti, komunikacija i transparentnost informacija, potreba za dijaloom i konsultacijama svih zainteresovanih strana, posebno onih u čijoj se blizini mogu naći neke od budućih postrojenja novih opcija, ako ih bude.</p> <p>Kao što je navedeno, o svim opcijama raspravljaće se na transparentan način, sa pratećom javnom raspravom i uključenjem svih aktera društva, na isti način kako je to</p>
--	--	--	---	--

					<p>urađeno za novi Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti, poštujući Konvenciju o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu (ESPOO konvencija), Protokol o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu (SEA protokol), Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i prava na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Aarhuska konvencija), Zakon o slobodnom pristupu informacijama, kao i Uredbu o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija koju je Vlada Crne Gore usvojila 14. juna 2018. („Sl. list Crne Gore“, br. 41/18).</p> <p>Kao dobru praksu Crna Gora ističe transparentnost i učešće javnosti u donošenju odluka prilikom izrade strateških i pravnih akata. Naime, učešće javnosti u pitanjima zaštite od jonizujućih zračenja, pa samim tim i u pitanjima o važnosti sigurnog upravljanja radioaktivnim otpadom, o donošenju odluka, strateških dokumenata, kao i prilikom izrade propisa, biće i buduća dobra praksa.</p>
21.	Sjedinjene Američke Države	Član 19	Odjeljak K, str.106	SAD pohvaljuju Crnu Goru na njenom uključivanju javnosti i aktivnostima savjetovanja, poput okruglih stolova i javnih rasprava, u izradi Predloga zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti	Crna Gora se zahvaljuje Sjedinjenim Američkim Državama na iskazanoj pohvali. Crna Gora smatra da bez učešća javnosti i svih aktera društva nema dobrog propisa, ni dobre kasnije implementacije.

22.	Sjedinjene Američke Države	Član 26	Odjeljak F.7.6, str. 71	<p>U izvještaju se napominje da će Ministarstvo održivog razvoja i turizma izraditi Pravilnik kojim će se propisati sadržaj planova dekomisije, koji će biti potrebni nakon donošenja novog Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti. Kako će se ovi novi zahtjevi primijeniti za izradu planova dekomisije za privremeno skladište koje sadrži ostatke motora aviona i za centralno skladište radioaktivnog otpada? Koji je očekivani vremenski okvir za dovršetak ovih planova dekomisije?</p>	<p>Crna Gora koristi priliku da informiše da je dekomisija opisana u Odluci o uslovima za lokaciju, izgradnju, probni rad, puštanje u rad, korišćenje i trajan prestanak rada nuklearnog objekta ("Službeni list SRJ", broj 42/97) (poglavlje V prestalo da važi). U pripremljenom Predlogu zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti propisana je odredba da je neophodno da se zahtijeva od podnosioca zahtjeva da izradi Početni i Konačni plan za dekomisiju, dok će sadržaj planova za dekomisiju biti propisan posebnim pravilnikom. Predlog zakona propisuje zahtjeve, odnosno uslove za izvršenje dekomisije, uključujući neophodna finansijska sredstva. Ovakva rješenja predstavljaju ozbiljan napredak u odnosu na postojeće propise. Predviđeno je da se propisi (ukupno 112 pravnih osnova za podzakonska akta) donesu tri godine od dana stupanja zakona na snagu.</p> <p>Pravno lice koje upravlja skladištem radioaktivnog otpada bilo je u obavezi da prikaže način zatvaranja objekta, koji uključuje i dekomisiju. Ta dokumentacija sastavni je dio Sigurnosnog izvještaja, shodno Pravilniku o bližim uslovima za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada ("Službeni list Crne Gore", br. 056/11).</p> <p>Privredna društva, druga pravna lica ili preduzetnici koji su do stupanja na snagu ovog zakona obavljali radijacionu djelatnost, dužni su da svoje poslovanje usklade sa odredbama ovog zakona u roku od dvije godine od dana početka primjene ovog zakona. Dakle, pravno lice ovlašćeno za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada biće u obavezi da svoje poslovanje prilagodi odredbama budućeg zakona.</p>
-----	----------------------------	---------	-------------------------	---	---

					<p>Što se tiče privremenog skladišta koje sadrži ostatke motora aviona Crna Gora koristi priliku da informiše da ta lokacija nije lokacija na kojoj se odvijala radijaciona praksa, pa samim tim to nije dekomisija po definiciji. Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma (ranije Ministarstvo održivog razvoja i turizma) preduzima aktivnosti na rješavanju ovog pitanja, na način što će demontirati avione, odvojiti radioaktivne djelove, sigurno ih i bezbjedno uskladištiti u skladište radioaktivnog otpada i dekontaminirati predmetnu lokaciju.</p> <p>Kako je centralno skladište radioaktivnog otpada relativno novo, operativno od 2012. godine, rano je izrađivati Konačni plan dekomisije. Budući Zakon definiše poboljšanje samih planova, po prvi put, tako da se očekuje da operater uskladi svoje poslovanje u roku od dvije godine od dana početka primjene zakona.</p> <p>Plan demontaže motora aviona će se napraviti prije početka realizacije projekta, ali kao što je navedeno, to nije dekomisija u klasičnom smislu. Početni plan već je napravljen u saradnji sa ekspertima čije je angažovanje obezbijedila Međunarodna agencija za atomsku energiju. Očekuje se da u 2022. godini Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma otpočne otvoreni postupak javne nabavke (tender) za rješavanje ovog problema.</p>
--	--	--	--	--	--